

УДК 373.13:003

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-10\(10\)-207-217](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-10(10)-207-217)

Калитяк Анна Іванівна викладачка циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки та психології, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, проспект Волі, 36, м. Луцьк, 43000, тел.: (068) 332-49-55, <https://orcid.org/0000-0002-5189-1873>

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті висвітлено основні принципи та теоретичні аспекти формування професійного спілкування майбутнього вихователя дітей дошкільного віку. Розкрито актуальну проблему дошкільної освіти – комунікації, що є ключовою в закладі дошкільної освіти. У результаті вихователь має володіти різними способами спілкування – аудіюванням, говорінням, читанням і письмом; повинен знати, як ефективно використовувати ці навички в середовищі закладу дошкільної освіти. Було доведено, що формування професійного спілкування у ЗВО впливає на успіх, якого студенти досягають у своєму академічному та кар'єрному житті. Зроблений аналіз прийомів формування професійного спілкування майбутнього вихователя. Встановлено, що всі вони спрямовані на пошук ефективних методів навчання студентів. Проаналізовано розвиток комунікативних навичок у контексті змішаного навчання. Мета дослідження передбачала аналіз доцільності використання змішаного навчання у формуванні професійного спілкування майбутніх вихователів. У процесі дослідження використовувалися такі методи контролю: кейс-метод, проектний метод, електронне тестування, портфоліо, анкетування. Професійна комунікація – це спеціальна підгалузь комунікації, яка приділяє пильну увагу теоріям і практиці спілкування у професійному контексті. Студенти отримують досвід майстерних методів презентації, теорій організаційної комунікації, кризової комунікації, управління конфліктами та ефективного використання візуальних засобів і медіа, з акцентом на цифрові та нові технології. З'ясовано, що ключовою складовою якісної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти є розвиток комунікативних навичок, що трактується як процес, який дозволяє виразити себе особистісно та покращити професійне спілкування: уміння добре слухати та чітко спілкуватися в освітньому середовищі ЗДО, з батьками, ділових зустрічей та ін.. Студенти люблять використовувати онлайн платформи для обговорень у

групі та оголошень. Вони цінують новизну – не нові інструменти, а нові, більш продуктивні та цікавіші способи їх використання.

Ключові слова: компетентність, професійне спілкування, майбутній вихователь, освітнє середовище, комунікативні навички, комунікативна модель компетенції, електронна комунікація, ефективне спілкування, змішане навчання.

Kalytyak Anna Ivanivna, teacher of the cycle committee of school, preschool pedagogy and psychology, Communal institution of higher education "Lutsk Pedagogical College" of the Volyn Regional Council, Voli Ave., 36, Lutsk, 43000, tel.: (068) 332-49-55, <https://orcid.org/0000-0002-5189-1873>

FORMATION OF PROFESSIONAL COMMUNICATION OF THE FUTURE EDUCATOR OF PRESCHOOL CHILDREN

Abstract. The article highlights the main principles and theoretical aspects of the formation of professional communication of the future educator of preschool children. An actual problem of preschool education - communication, which is key in a preschool education institution - has been revealed. As a result, the teacher must master various ways of communication - listening, speaking, reading and writing; must know how to effectively use these skills in the preschool environment. It has been proven that the formation of professional communication in higher education institutions affects the success that students achieve in their academic and career lives. An analysis of methods of formation of professional communication of the future educator was made. It was established that all of them are aimed at finding effective methods of teaching students. The development of communication skills in the context of blended learning is analyzed. The purpose of the study was to analyze the feasibility of using blended learning in the formation of professional communication of future educators. The following control methods were used in the research process: case method, project method, electronic testing, portfolio, questionnaire. Professional communication is a special subfield of communication that pays close attention to the theories and practices of communication in a professional context. Students gain experience in masterful presentation techniques, theories of organizational communication, crisis communication, conflict management, and effective use of visual aids and media, with an emphasis on digital and new technologies. It was found that the key component of the quality training of future teachers of preschool education institutions is the development of communication skills, which is interpreted as a process that allows you to express yourself personally and improve professional communication: the ability to listen well and communicate clearly in the

educational environment of preschool education, with parents, business meetings etc. Students like to use online platforms for group discussions and announcements. They appreciate novelty - not new tools, but new, more productive and interesting ways of using them.

Keywords: competence, professional communication, future educator, educational environment, communicative skills, communicative competence model, electronic communication, effective communication, blended learning.

Постановка проблеми. Ефективне спілкування приносить користь усім, але це особливо важливо, якщо думати про психічне здоров'я та добробут дітей дошкільного віку. Коли вихователь ефективно спілкується, то будує спільне розуміння та партнерство з іншим вихователем, батьками, дітьми.

Комунікативні навички є найважливішими для взаємодії зі студентами, оскільки сам акт викладання вимагає їх. Викладач, безпосередньо відповідає за розуміння та розбивку складної інформації, чітко донесення цієї інформації до студентів (як усно, так і в письмовому вигляді), представлення так, щоб підтримувати їхню увагу, а також слухати та вирішувати їхні запитання чи проблеми. Також вимагається адаптувати вміст для різних стилів навчання, мотивувати студентів до навчання, будувати підтримуючі стосунки, використовуючи заохочення та співчуття, керувати групою і отримувати зворотній зв'язок – створюючи безпечне і сприятливе освітнє середовище. Усі ці речі вимагають хороших навичок спілкування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження (Г. Беленька, В. Виноградова, І. Гоч, К. Дмитрієнко, Ю. Дробязко, І. Завгородній, М. Замелюк, К. Крутий, В. Капустник, В. Лісовий, В. Марковський, О. Мирончук, В. Сінайко та ін.) виявили, що успіх дитини дошкільного віку безпосередньо пов'язаний з інтерактивним, привабливим освітнім середовищем, сформованим компетентними вихователями. Крім того, те, як вихователь спілкується зі своїми дітьми, може позитивно вплинути на їх сприйняття закладу дошкільної освіти, їхню роль у ньому, їх самих і їхні здібності, а також їхню мотивацію до подальшого успіху.

Г. Беленька розкриває зміст формування професійної компетентності фахівців дошкільної освіти в умовах навчання [1].

Романова С. розглядає коучинг як нову технологію у професійній освіті; аналізує психологію студентської молоді як суб'єкта спілкування; визначає основні напрями розвитку комунікативних здібностей у ЗВО [5].

М. Заброцький досліджує співробітництво викладача і студента в процесі формування комунікативних умінь та навичок [2].

Зокрема, науковці (К. Дмитрієнко, І. Завгородній, В. Капустник, В. Лісовий, В. Марковський, О. Мирончук, В. Сінайко та ін.) у своїх

дослідженнях аналізують комунікативні стилі викладачів дисциплін різних навчальних блоків та особливості реалізації студент центрованого підходу у процесі професійної підготовки лікарів [4].

У контексті підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до професійної діяльності М. Замелюк обумовлює у своїх дослідженнях специфіку ефективної комунікації між викладачами та студентами, що є надзвичайно важливою у виконанні освітніх завдань з позитивними результатами у системі «викладач-студент»[3].

Таким чином, погані комунікативні навички спричиняють зниження рівня розуміння студентами освітнього матеріалу та можуть негативно вплинути на їхній академічний прогрес, на мотивацію щодо визнання себе успішним вихователем.

Мета статті – аналіз сучасного освітнього середовища закладу вищої освіти у формуванні професійного спілкування майбутнього вихователя дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Сучасне суспільство відчуває потребу в особистості, що відрізняється такими якостями, як високий рівень комунікативної компетентності, самостійність, самостійність суджень яких поєднується з повагою до думки інших людей. Успішна комунікативна діяльність сприяє формуванню людини.

Соціально-економічний розвиток України, пріоритетом якого є формування конкурентоспроможної людини, яка вміє прогнозувати власну діяльність, самостійно приймати рішення, яка вміє ставити цілі, вибирати шляхи їх досягнення, готова брати на себе відповідальність за результати своєї роботи, актуалізує проблему грамотної підготовки фахівців у процесі професійного навчання.

Однією з глобальних проблем сучасного суспільства є невміння чітко і компетентно висловлювати свої думки. Проблема розвитку професійного спілкування майбутнього вихователя дітей дошкільного віку є надзвичайно важливою і актуальною у досягненні ефективності мовної взаємодії, вирішення залежить від володіння студентами професійними мовленнєвими жанрами, від тактики і стратегії мовленнєвої поведінки [4].

Сучасна концепція освіти спрямована на розвиток людини, здатної ефективно реалізувати себе в сфері майбутньої професійної діяльності. Освітні системи в усьому світі перебувають під зростаючим тиском, щоб використовувати нові інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), навчати студентів знанням і навичкам, які необхідні їм у 21 столітті.

З появою нових технологій професія вихователя розвивається від акценту на лекційному навчанні, орієнтованому на викладача, до

інтерактивного, орієнтованого на студента якому комфортно в освітньому середовищі.

Комунікативна модель компетенції, яку ми знаємо та використовуємо сьогодні, являє собою здатність правильно використовувати мовлення для відповідного та ефективного спілкування у різноманітних соціальних ситуаціях у системі «викладач-студент-дитина дошкільного віку». Така модель комунікативної компетентності побудована з чотирьох сфер компетентності: лінгвістичної, соціолінгвістичної, дискурсивної та стратегічної. Дві з них зосереджені на функціональному аспекті спілкування, а дві інші відображають використання мовної системи.

Лінгвістична компетенція стосується граматики, та включає словниковий запас, орфографію, пунктуацію та вимову. Студенти повинні знати правила, які керують структурою речень, словотворенням, часами, звуковими взаємодіями, значеннями слів і фраз і словосполученнями. Іншими словами, синтаксис, морфологія, семантика, фонологія та фонетика є предметами інтересу для сфери лінгвістичної компетенції. Студенти мають рухатися до опанування кожного з них, щоб навчитися будувати граматично правильні речення.

Соціолінгвістична компетенція пов'язана з культурою та соціальними правилами, які регулюють належне використання мовлення. Наприклад, це включає знання, в якій обстановці вихователям потрібно бути більш офіційними, як виражаємо ввічливість, як правильно звертаємося до людей, як ставимося до певних тем, будь-які табу та які терміни є політично коректними. Оволодіння цією компетенцією виявляє більш просунутий рівень вільного володіння мовою.

Дискурсивна компетенція – це наше знання про те, які моделі організації та засоби зв'язку ми можемо використовувати для зв'язку речень. Ми впорядковуємо слова, фрази та речення, створюємо та розуміємо розмови, статті, повідомлення та літературу. Ми можемо говорити, писати, читати та слухати інформацію різного типу; будуємо речення, для використання у спілкуванні.

Стратегічна компетентність передбачає подолання мовних прогалини та зміна повідомлення з огляду на аудиторію та мету розпочатої розмови: як відновити та підтримувати зв'язок у разі збою зв'язку та як зберегти канал зв'язку відкритим; перефразувати, використовувати жести або пояснювати незнайомі слова; роз'яснення, повторення та повільне мовлення.

Зокрема, ефективний коучинг і наставництво можуть допомогти покращити викладачу спілкування зі студентами, оскільки він зосереджується на трьох ключових сферах: основи, принципи та практика; особливо важливо, якщо думати про психічне здоров'я та добробут [5].

Коли відбувається ефективне спілкування, то вибудовується спільне розуміння та партнерство з іншою людиною.

Рис. 1. Аспекти ефективного спілкування

Таким чином, майбутній вихователь повинен мати можливість представити дітям дошкільного віку абсолютно нові поняття, використовуючи різноманітні засоби, дотримуючись різних стилів навчання; уміти передавати інформацію батькам про успішність їхньої дитини так само вільно, як вони можуть спілкуватися з дітьми. Спілкування має вирішальне значення для роботи з різними характеристиками та стилями навчання.

Однак, під час спілкування слід враховувати можливі комунікаційні бар'єри:

- час: чи час приділити цій людині всю свою увагу? Якщо ні, можете сказати: «У мене зараз лише п'ять хвилин, але чи не могли б ми зустрітися о...» Це дозволить людині зрозуміти, що розмова важлива, навіть якщо ви не можете порозмовляти з нею відразу;
- навколишнє середовище: це гарне місце для цієї розмови? Подумайте про конфіденційність;
- почуття: подумайте, як ви могли б почуватися з приводу сказаного: засмученими, збентеженими, злими, спокійними? Коли ви емоційні, ви, швидше за все, неправильно зрозумієте інших людей або відповісте поспіхом;
- сімейне походження: культура, особисті цінності та переконання, які можуть відрізнитися, можуть вплинути на спілкування;

- відволікання: не може бути ефективне спілкування, коли виконуєте багато завдань. Відволікання спричиняє пропуск невербальних сигналів у розмові;
- різні плани: вислухайте, що інша особа хоче обговорити, і намагайтеся не відволікатися на те, що ви вважаєте найважливішим;
- відмова: не заспокоюйте, коли позитивного результату може не бути (наприклад, кажучи: «З тобою все буде добре»);
- оцінка: ви не зобов'язані погоджуватися з чиймись поглядами, але вам потрібно відкинути власне судження, звинувачення чи критику, щоб повністю зрозуміти їх точку зору [2].

Комунікативним навичкам легко навчитися – вони лише потребують практики:

- обмін інформацією (що допомагає кожному в освітньому співтоваристві: бути в курсі сильних сторін і труднощів дитини або молодої людини; розвивати спільне розуміння працювати разом, щоб підтримувати добробут і розвиток усіх людей; підтримувати один одного. Інформація, яка може бути корисною для спілкування, включає: інтереси, сильні сторони та складну поведінку дитини чи молодої людини; соціальна підтримка за межами освітнього середовища; поведінка, відповідна розвитку та очікувана; сімейні очікування та обставини; очікування та практики в освітньому середовищі. Це голосова розмова, яка включає розмови віч-на-віч або телефонні дзвінки);
- невербальне спілкування (письмове або електронне (наприклад, електронні листи); мова тіла людей, тон голосу, жести та міміка під час розмови віч-на-віч; передача змісту і розуміння під час розмови складні почуття, ідеї та концепції);
- емпатія показує іншій людині, що ви розумієте її точку зору, не виносячи суджень. Це передає повагу та прийняття, що допомагає зміцнити довіру. Це не означає, що ви повинні погоджуватися один з одним, але це означає вміння поважати та приймати відмінності. Коли вихователі, діти, молоді люди та сім'ї виявляють емпатію – коли вони намагаються побачити речі з точки зору один одного – це створює більше відчуття зв'язку. Наприклад, коли сім'я надто зайнята, щоб зупинитися й побалукати під час зустрічі, мати співчуття означає розуміти, наскільки це може бути стресом, коли час обмежений).
- активне слухання, щоб належним чином слухати когось, потрібно налаштуватися на нього та приділити йому всю свою увагу [1;2;3].

Зокрема, активне слухання передбачає:

- присутність: щоб продемонструвати, що ви доступні та зосереджені на мовцеві, створіть зручний простір для розмови, встановіть

відповідний зоровий контакт і використовуйте уважну мову тіла, наприклад кивайте, нахилийтеся вперед і посміхайтесь. ви можете використовувати мінімальні підтвердження, такі як «мм» і «угу», які заохочують людей продовжувати говорити та дуже ефективно допомагають мовцеві відчувати, що ви зацікавлені в тому, що вони говорять;

– підтримувати розмову. ви можете використовувати відкриті та закриті запитання, заохочуючи мову тіла або словесні звуки та уточнюючі запити. Ці підказки показують, що ви зацікавлені в тому, що ви говорите, не перериваючи потік мовця. Відкриті запитання спонукають до більш детальних відповідей, а не до відповідей «так» чи «ні». Наприклад, «Що вас хвилює ваша дитина?» або «Розкажи мені, як це сталося?»;

– паузи та мовчання: пауза заохочує іншу людину продовжувати говорити, а мовчання корисно, коли вона все ще думає про те, що було сказано;

– обмірковування: викладіть те, що сказав інший, своїми словами, щоб показати йому, що ви його слухаєте та розумієте, що він має на увазі. Це передбачає перефразування того, що ви почули, і відображення відчуття того, що хтось говорить або демонструє мовою тіла;

– визначення пріоритетів: зосередження розмови на головному вмісті допомагає забезпечити обговорення найнагальніших потреб. Наприклад, скажіть: «Я чую, що зараз у вас багато чого відбувається. Чи можете ви сказати мені, яка для вас зараз найнагальніша проблема, щоб ми могли на ній зосередитися?» [1;2;3].

Таким чином, розвиток комунікативних навичок, трактуємо як процес, який дозволяє виразити себе особистісно та покращити професійне спілкування: уміння добре слухати та чітко спілкуватися в освітньому середовищі ЗДО, з батьками, ділових зустрічей та ін..

Майбутні вихователі повинні вміти застосовувати набуті знання та практичні навички в професійній сфері творчо та самостійно з метою розширення власної перспективи працевлаштування та збереження конкурентоспроможності на ринку праці.

Електронна комунікація та соціальні медіа створюють нові перспективи для розширення та вдосконалення освіти. Дотримання професійних кордонів у всіх формах спілкування, пов'язаних із технологіями чи ні, є життєво важливим для збереження суспільної довіри та відповідних професійних стосунків.

Інструменти електронної комунікації та соціальних медіа надають захоплюючі можливості для навчання та спілкування зі студентами, батьками та колегами; потужні способи співпраці та діалогу з іншими, розширюють професійну мережу та продовжують професійне навчання; пропонують

викладачам можливість моделювати цифрове громадянство для студентів і викладати навчальну програму в інноваційний та привабливий спосіб.

Зокрема, викладачі використовують Інтернет і сайти соціальних мереж як навчальні інструменти, шукаючи ресурси для розробки планів занять та інформації для вдосконалення своєї викладацької практики

Однією з головних ознак сучасної вищої освіти – це розвиток процесу навчання в умовах змішаного навчання. Змішане навчання (з використанням електронних технологій) має найбільший позитивний вплив на підготовку випускників у контексті компетентнісного підходу.

Можлива організація формування комунікативних компетентностей через проектну діяльність в електронному середовищі, що дозволяє заощадити час навчання, зосереджує увагу викладачів і студентів з використання інноваційних методів, технології; активізувати процес навчання та формувати компетенції, які випускник може використати у своєму житті та професійній діяльності[1;2;3].

Зі студентами (20 осіб) Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» спеціальності 012 Дошкільна освіта фаховий молодший спеціаліст було проведене дослідження з використанням таких методів контролю: кейс-метод, проектний метод, електронне тестування, портфоліо, анкетування щодо доцільності використання змішаного навчання у формуванні професійного спілкування майбутніх вихователів. Студентам було запропоновано відповісти на такі запитання: чи допомогли вам електронні інструменти у спілкуванні з викладачами, одногрупниками?, чи запропонована форма навчання була для Вас зручною?

Студенти звернули увагу на те, що змішане навчання дозволяє контролювати та аналізувати освітній процес, тому це не впливає на розвиток формування професійного спілкування. Створення цифрових ресурсів, презентацій і проектів разом з викладачами та студентами роблять заняття у віртуальному класі схожими на реальний світ.

Також зазначили, що викладач обирає необхідний контент відповідно до рівня навчання студентів або використовує авторський мультимедійний. Роль викладача полягає в тому, щоб спрямовувати студентів до саморозвитку. Постійний онлайн-доступ до інструментів електронного курсу підвищує зацікавленість студентів і тим самим забезпечує їх участь у спілкуванні.

Цікавими для студентів були зазначені форми роботи викладача: спеціальні інформаційні листи, консультації, очний інструктаж та короткий огляд курсу з використанням відеоматеріалів, виступи в аудиторії, демонстрації, віртуальні семінари та тематичні дослідження, підтримка викладачем студентів у режимі онлайн. Важливими є ведення блогів, при

цьому учасники освітнього процесу можуть побачити цінність написання для реальної аудиторії та встановлення її цифрової присутності.

Онлайн-дискусії допомагають студентам застосувати свої знання на практиці, виробляти власні погляди на зміст заняття та закріпити те, що вони навчилися. Під час обговорення кожен має право голосу – немає жодних переговорів, та існує простір досліджувати аргументи у власному темпі; заохочує студентів працювати у команді, щоб знайти найкращий спосіб висловити свою ідею [3].

Отже, серед переваг змішаного навчання у розвитку комунікативних навичок майбутніх вихователів визначаємо: студенти можуть не пропускати навчальних курсів, бути послідовними в діяльності, постійно підключені до онлайн класу викладача, самостійно коригувати своє навчання, аналізувати свою діяльність: де вони досягають успіхів, а де виникають труднощі.

Висновки. Таким чином, для викладача наявність сильної комунікаційної стратегії є важливою частиною процесу навчання. Передача інформації, яка інколи може здатися студентам нудною, у захоплюючий і надихаючий спосіб може бути складною. Хоча спілкуватися таким чином, щоб розвивати повагу та міцні стосунки, нелегко. Але ефективне спілкування між викладачами та студентами має потенціал для покращення досвіду навчання та створення позитивного надихаючого середовища для безперервної та ефективної комунікації.

Література:

1. Беленька Г., Половіна О. Підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми дошкільного віку: компетентнісний підхід / За загальною редакцією Г.В. Беленької, О.А.Половіної / Монографія К.: Вид-тво. 244
2. Заброцький М. Комунікативна компетентність учителя як вияв його педагогічної позиції. *Наукові записки Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України* / За ред. С.Д. Максименка. К.: Главник, 2005. Вип. 26, в 4-х томах. Т.2. С. 85 – 89.
3. Замелюк М., Оксенчук Т. Оптимізація освітнього процесу для студентів заочної форми організації навчання. *Інноваційна педагогіка : науковий журнал*. Одеса : ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій». 2019. № 18. Т.1. С.182-186.
4. Лісовий В., Капустник В., Марковський В., Завгородній І., Сінайко В., Дмитрієнко К., Мирончук О. Особливості комунікативного стилю викладачів дисциплін різних навчальних блоків у контексті студентоцентрованого підходу. *Медична освіта*. 2016. № 2. С. 85–89.
5. Романова С. Коучинг як нова технологія в професійній освіті. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія*. 2010. № 3. С. 83–87.

References:

1. Bielienska H. & Polovina O. (2015). Pidhotovka maibutnix vykhovateliv do roboty z ditmy doshkilnoho viku: kompetentnisnyi pidkhid [Training of future educators to work with preschool children: a competency-based approach]. Kyiv, Ukraina: Vyd-tvo [in Ukrainian].

2. Zabrotskyi M. (2005). Komunikatyvna kompetentnist uchytelia yak vyjav yoho pedahohichnoi pozytsii [Communicative competence of the teacher as his pedagogical position]. *Naukovi zapysky Instytutu psykholohii im. H.S. Kostiuka APN Ukrainy / Za red. S.D. Maksymenka –Scientific notes of the Institute of Psychology named after H.S. Kostyuk of the APN of Ukraine / Ed. S.D. Maksimenko, T.2., 85 – 89 [in Ukrainian].*

3. Zameliuk M., Oksenchuk T.(2019). Optyimizatsiia osvithnoho protsesu dlia studentiv zaочноi formy orhanizatsii navchannia [Optimization of the educational process for students of the correspondence form of education organization]. *Innovatsiina pedahohika : naukovyi zhurnal – Innovative pedagogy: scientific journal, T.1., 182-186 [in Ukrainian].*

4. Lisovyi V. & Kapustnyk V. & Markovskyi V. & Zavorodnii I. & Sinaiko V. & Dmytriienko K. & Myronchuk O. (2016). Osoblyvosti komunikatyvnoho styliu vykladachiv dystsyplin riznykh navchalnykh blokiv u konteksti studentotsentrovanoho pidkhodu [Peculiarities of the communicative style of teachers of disciplines of various educational units in the context of a student-centered approach]. *Medychna osvita –Medical education, 2, 85–89 [in Ukrainian].*

5. Romanova S. (2010). Kouchynh yak nova tekhnolohiia v profesiinii osviti [Coaching as a new technology in professional education]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seriia: Pedahohika. Psykholohiia – Bulletin of the National Aviation University. Series: Pedagogy. Psychology, 3, 83–87 [in Ukrainian].*